

Środowiskowe odmiany języka

Środowiskowe odmiany języka

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o.

Wstęp

Język jednoczy ludzi, ułatwia komunikację i daje poczucie przynależności do grupy. Zaskakujące, ale dzięki pewnym odmianom języka wiesz, że jesteś wśród swoich i czujesz się swobodnie.

Język jednoczy członków:

- wspólnoty zawodowej (np. lekarzy),
- grupy środowiskowej (np. hipsterów),
- grupy rówieśniczej (np. emerytów).

Język charakterystyczny dla danej grupy społecznej (np. początkujących prawników czy młodych mam) to socjolekt.

W wielu środowiskach funkcjonują **slangi** i żargony, czyli języki grup nieformalnych (np. punkowcy). Młodzi ludzie najczęściej posługują się slangiem młodzieżowym.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o.

Nauczysz się

- odróżniać język ogólnonarodowy od gwary środowiskowej;
- formułować definicję socjolektu, slangu i żargonu;
- dokonywać klasyfikacji słów charakterystycznych dla danej grupy społecznej lub rówieśniczej;
- rozpoznawać slang młodzieżowy.

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia

1. dostrzega zróżnicowanie słownictwa środowiskowego;
2. analizuje słownictwo o ograniczonym zasięgu, w tym slangu młodzieżowego;
3. stosuje typy interakcji słownej, ćwiczą posługiwanie się różnymi stylami języka odpowiednio do środowiska np. lekarze, uczniowie, prawnicy itp.;
4. korzysta z Internetu jako źródła informacji.

ŚRODOWISKOWE ODMIANY JĘZYKA – *audiobook*

Rozdziały:

1. Zgadnij – kim jestem?
2. Jego magnificencja
3. Czemu właśnie tak, właśnie o tym?

Wskazówka

Wysłuchasz nagrań, w których wystąpią słowa charakterystyczne dla różnych grup środowiskowych, rówieśniczych i zawodowych. Zwróć uwagę na wyrazy i wyrażenia typowe dla tych grup. Czym się różnią? Czy pochodzą z języka ogólnego, czy potocznego? Baw się dobrze, chwilami będzie na pewno śmiesznie.

GDZIE JEST MOJE JĘZYKOWE MIEJSCE?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/PEkf01uyQ>

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wersja tekstowa z wyróżnieniem pojęć

Polecenie 1

Czy wypowiedzi prezentowane w nagraniu są zabawne? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Polecenie 2

Czy profesor i student dobrze się rozumieli? Czemu nie mogli się porozumieć? Znasz takie sytuacje z własnego życia? Opowiedz o nich.

Polecenie 3

Jak Kazimierz Przerwa-Tetmajer opisał Juhasa z Jurgowa? Jakiego słownictwa użył?

Podsumowanie

Kiedy próbowaliśmy się porozumieć z przedstawicielami różnych środowisk, poznałeś środowiskowe odmiany języka:

Socjolekt – odmiana języka używana przez grupę społeczną, zawodową lub subkulturę
np. starych warszawiaków;

Slang – potoczna odmiana języka używana przez jakąś grupę zawodową lub środowiskową
np. slang młodzieżowy;

Żargon – środowiskowa odmiana języka – np. żargon lekarski;

Profesjonalizmy – wyrazy charakterystyczne dla danej grupy zawodowej.

Poznałeś także stylizację językową, która polega na naśladowaniu jakiegoś stylu językowego. Autor celowo wprowadza do utworu elementy typowe dla języka np. regionu, epoki lub środowiska. Najczęściej służy celom artystycznym. Pamiętaj, że język i jego odmiany to część naszej tożsamości kulturowej, tego kim jesteśmy lub czasem – chcielibyśmy być.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o.

PRACA DOMOWA

Praca domowa

Polecenie 4.1

Przygotuj listę 10 wyrazów pochodzących z różnych gwar środowiskowych. Wyjaśnij ich znaczenie i podaj przykład użycia w zdaniu. Twoja praca stanie się podstawą quizu, który przeprowadzicie na kolejnej lekcji.

PRACA DOMOWA – ZAŁĄCZNIK

Przygotuj listę 10 wyrazów pochodzących z różnych gwar środowiskowych. Wyjaśnij ich znaczenie i podaj przykład użycia w zdaniu. Twoja praca stanie się podstawą quizu, który przeprowadzicie na kolejnej lekcji.

Przykład:

kilwater – ślad na wodzie pozostawiany przez żaglówkę.
(Nasza Omega zostawia za sobą spory kilwater.)

LP	WYRAZ	WYJAŚNIENIE	PRZYKŁAD UŻYCIA W ZDANIU
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o. Plik w formacie ZIP, rozmiar 53 KB.

Ćwiczenia

Wskazówka

W przypadku braku możliwości rozwiązania zadania z klawiatury lub trudności z odczytem przez czytnik ekranu skorzystaj z innej wersji zadania.

Ćwiczenie 1

Na podstawie wysłuchanego nagrania wstaw w odpowiednie miejsca, kto mówi i jaki to rodzaj socjolektu.

Osoba 1: , rodzaj socjolektu: .

Osoba 2: , rodzaj socjolektu: .

Osoba 3: , rodzaj socjolektu: .

Osoba 4: , rodzaj socjolektu: .

Osoba 5: , rodzaj socjolektu: .

żargon żeglarski

lekarz

przedstawiciel subkultury hip-hop

slang

gwara warszawska

uczeń

dialekt warszawski

stary warszawiak

slang uczniowski

slang młodzieżowy

żeglarz

żargon lekarski

starszy człowiek

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Inna wersja zadania

Ćwiczenie 3

Na podstawie nagrań 1 i 2 podaj po 3 przykłady rzeczowników w mianowniku pochodzących ze slangu, gwary zawodowej, żargonu. Uzupełnij schemat.

I. Przykłady wyrazów należących do slangu młodzieżowego: ,

, .

II. Przykłady wyrazów należących do gwary/żargonu zawodowego: ,

, .

III. Przykłady wyrazów należących do gwary środowiskowej: ,

, .

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Inna wersja zadania

Ćwiczenie 5

Zaznacz punkt, w którym znalazły się tylko wyrazy, które nie są charakterystyczne dla języka używanego przez większość Polaków.

☐ kierdelik, kierpce, podłoga

☐ w szkody, pysk, człeku

☐ uhlarz, obuty, kierdelik

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Opis postaci we fragmencie utworu Kazimierza Przerwy Tetmajera *Dziki Juhas* pochodzi z gwary:

☐ podhalańskiej

☐ mazowieckiej

☐ więziennej

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Słowniczek

Alma Mater

(z łac. Matka Żywicielka) – podniosła, uroczysta nazwa nadawana wyższym uczelniom, zwłaszcza uniwersytetom

gimbus

lekceważąco o uczniu gimnazjum

gwara środowiskowa

odmiana języka charakterystyczna dla danego środowiska, np. lekarzy

hipster

osoba, która akcentuje swoją oryginalność i niezależność wobec głównego nurtu kultury masowej, odrzuca większość ról i aktywności społecznych, a jednocześnie snobuje się na rzeczy modne

knaga

część osprzętu jachtu w kształcie rogów, przyśrubowana do pokładu lub masztu, służąca do umocowywania lin

korposzczur

potocznie o pracowniku dużej firmy, korporacji

magnificencja

(łac. *magnificentia* – wspaniałość) tradycyjny tytuł przysługujący rektorowi wyższej uczelni

slang

potoczna odmiana języka używana przez jakąś grupę zawodową lub środowiskową

socjolekt

odmiana języka charakterystyczna dla jakiejś grupy społecznej

stylizacja

celowe wprowadzenie do utworu literackiego lub dzieła sztuki cech określonego stylu

środowiskowe odmiany języka

odmiany języka charakterystyczne dla danego środowiska, grupy społecznej lub rówieśniczej

żargon

(fr.*jargon*) środowiskowa odmiana języka

Powrót do e-podręcznika

E-podręcznik „Kultura odmienia”

<http://www.epodreczniki.pl/reader/c/131144/v/latest/t/student-canon>

1.2.2.2. Wspólny język łączy ludzi

<http://www.epodreczniki.pl/reader/c/131144/v/latest/t/student-canon/m/j0000007UOB1v50>